

Samhällsekonomisk utblick

Ekonomiska perspektiv på EU

April 2026

EU-samarbetet är avgörande för Europas säkerhet och långsiktiga utveckling. Men EU:s grundläggande idé om öppenhet och samarbete utmanas av en omvärld som präglas av krig och protektionism. Dessutom verkar både USA och Ryssland aktivt för en splittring genom att stödja politiskt likasinnade ledare och på olika sätt undergräva samarbetet. EU utmanas även inifrån av länder som ifrågasätter hela samarbetet och stödet till Ukraina. Samtidigt är EU i växande behov av ekonomiska resurser för att stärka och utveckla den inre marknaden och för att finansiera utvidgningen. För att lyckas med det krävs det att samarbetet fördjupas och det skjuts till mer ekonomiska medel

Det europeiska samarbetet grundades på idén om en gemensam ekonomisk marknad. Tanken var att den ekonomiska integrationen också skulle medföra att medlemsländerna fick en politisk gemenskap. Den ekonomiska integrationen har kommit en bit på vägen, men det finns fortfarande hinder som komplicerar handeln mellan medlemsländerna. En bättre fungerande inre marknad förväntas bidra positivt till den ekonomiska utvecklingen. Ett centralt mål för den nuvarande Europeiska kommissionen är att stärka Europas långsiktiga ekonomiska tillväxt och förmåga att hävda sig i den globala ekonomiska konkurrensen. För att uppnå det vill de öka konkurrenskraften i den europeiska ekonomin.

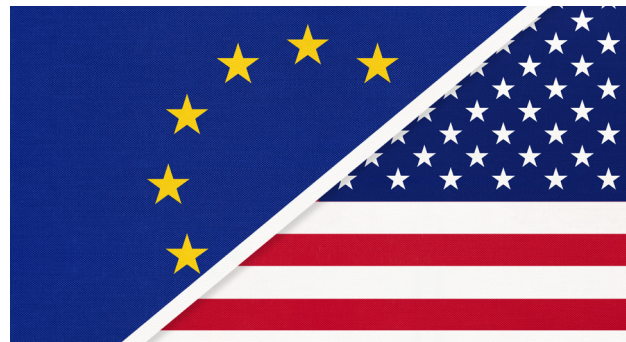

Innovationskraften måste stärkas i EU. Det är en av Kommissionens tre punkter där Europa måste bli bättre.

Kommissionen har pekat ut tre områden som Europa måste bli bättre på. Det ena är att innovationskraften måste stärkas, vilket i stora drag betyder att det ska bli enklare att starta företag och få dem att växa. Det andra är att fasa ut fossila bränslen, det vill säga att genomföra klimatmötet. Det tredje området är att minska Europas beroende av omvärlden genom att bland annat handla med fler länder och stärka den inre marknaden. Invånärmässigt är Europa större än USA och 2024 var det bara Kina som hade en större export än EU.

Det är fri rörlighet av varor inom EU, men det finns ett antal faktorer som försvårar den rörligheten.

Exempelvis finns det skillnader mellan länder i tillämpningen av regelverken, administrativa system och skatter. Varje EU-land har också rätt att stoppa varor med hänsyn till skydd för miljö, hälsa och säkerhet. Det är fri rörlighet även av tjänster, men varumarknaden är mer integrerad än tjänstesektorn. Det har delvis en naturlig förklaring i att många tjänster är lokalt bundna. [Kommerskollegium](#) visar dock att det finns hinder som gör det svårt i synnerhet för små och medelstora företag, att sälja tjänster i andra EU-länder.

Kommissionens tredje område är att minska beroendet av omvärlden och att handla med fler länder. Europa har fler invånare än USA och 2024 var det bara Kina som hade en större export än EU.

Frihandel mellan medlemsstaterna är en av EU:s grundprinciper. Det finns inga tullar på handeln mellan EU-länder och medlemsländerna har samma tulltariffer på varor som importeras till det egna landet från resten av världen. De tullar och kvoter för import som EU-kommissionen förhandlar fram med omvärlden gäller för alla medlemsländer. EU är en internationellt öppen region. Som andel av [den globala handeln med varor och tjänster](#) stod EU för 16 procent 2024, Kina för 14 procent och USA för 14 procent. [Handeln](#) utgör också en större andel av BNP i EU än den gör i Kina och USA. Europas ekonomi är mer beroende av internationell handel än både Kina och USA. Internationella samarbeten är komplicerade och en ökad integration av flera länder som har olika administrativa system tar tid. Den politiska förmågan och viljan till anpassning skiljer

sig åt mellan länder och det finns ledare för politiska partier i flera medlemsländer som öppet ifrågasätter samarbetet. Brexit visade att ett land kan gå så långt som att lämna samarbetet. Skillnader i vilja och förmåga till anpassning har gjort att diskussionen har tagit fart om att samarbetet ska kunna utvecklas i olika takt. Det kanske måste vara så att några länder driver förändringar inom några områden och andra länder få sluta upp när det är ekonomiskt och politiskt möjligt.

Det pågår förhandlingar om EU:s långtidsbudget för 2028–2034. Kommissionen har föreslagit en budgettram och ekonomisk politisk inriktning som bygger på förslag från två rapporter. Den ena är Letta-rapporten som har fokus på förbättringar av den inre marknaden och den andra är Draghi-rapporten som belyser hur EU:s konkurrenskraft kan stärkas. Den sistnämnda rapporten lägger förslag som omfattar årliga satsningar på ungefär 4,5 procent av EU:s BNP eller ungefär 800 miljarder euro per år utöver EU:s vanliga budget. Detta är en grov uppskattning som signalerar att det finns stora behov av investeringar i Europa.

Det krävs gemensamma resurser för att finansiera gemensamma satsningar och hantera skillnader i förutsättningar mellan medlemsstaterna. Behoven av resurser har också ökat för att stärka försvaret av EU och stödja Ukraina. Även utvidgningen av EU ställer krav på ökade resurser. EU:s budget och dess finansieringssystem är avgörande för hur samarbetet kan utvecklas.

Finansieringen av EU

Medlemsländerna betalar årligen en avgift till EU som beräknas som en andel av ländernas bruttonationalinkomst (BNI) som är BNP inklusive inkomster från utlandet och inkomster som lämnar landet. Detta kallas det nationella bidraget till EU-

budgeten. Avgiften står för ungefär 70 procent av EU:s budget. Resten av inkomsterna kommer från tullar på varor som importeras från länder utanför EU, en del av momsens från varje land, samt en avgift baserat på mängden plastavfall som inte har återvunnits. Sammantaget är detta EU:s egna medel.

Avgiften till EU varierar från år till år beroende på de totala inkomster som behövs för att finansiera utgifterna. Den kan till exempel bli lägre om de andra inkomstkällorna ökar i storlek och högre om länderna kommer överens om en budgetökning. Det finns ett tak för hur mycket egna medel som får samlas in från

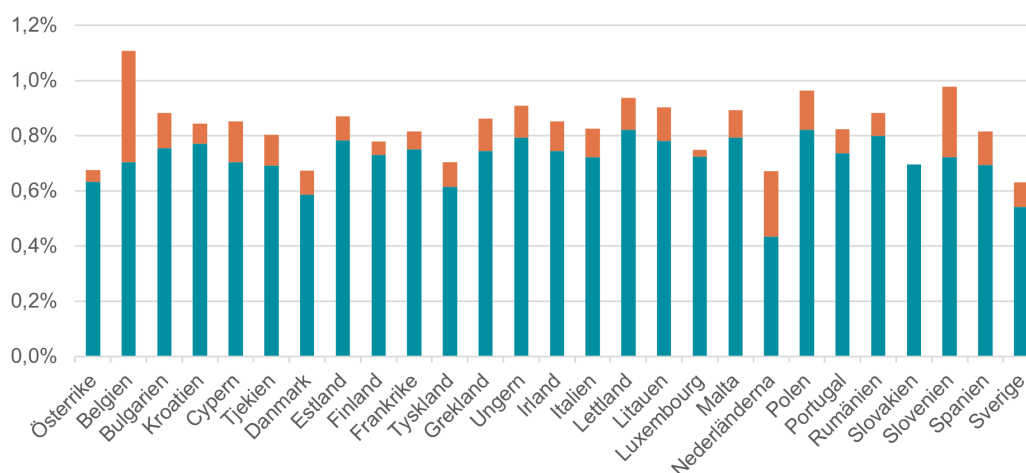

Behoven av resurser har också ökat för att stärka försvaret av EU och att stödja Ukraina.

medlemsstaterna. För perioden 2021–2027 får det totala beloppet inte överstiga 1,4 procent av EU:s BNI. Budgeten motsvarar årligen [ungefär 1 procent EU:s BNI](#), vilket är 160–180 miljarder euro. Det är något mer än den svenska statsbudgeten som var cirka 134 miljarder euro (1 400 miljarder kronor) 2025.

Figur 1 visar det nationella bidraget (EU-avgiften) som andel av BNI och övriga inkomstkällor fördelat över medlemsländerna (tull mm). Den genomsnittliga avgiften var 0,72 procent av BNI. Sveriges avgift var 0,54 procent av BNI. Övriga inkomstkällor varierar från noll till 0,4 procent mellan medlemsländer. Alla länder får tillbaka en del av avgiften genom olika EU-stöd, vilket gör att nettoavgiften är betydligt

Figur 1 Avgiften till EU som andel av bruttonationalinkomsten (BNI), 2024

Källa: [EU-kommissionen](#)

■ Nationella bidraget ■ Tull mm

lägre. Statsfinansiellt är det inte stora summor som varje land betalar för det europeiska samarbetet. Om Sverige i stället betalade 1 procent av BNI per år skulle den svenska avgiften öka med cirka 20 miljarder per år.

Det är tillåtet att finansiera gemensamma satsningar med lån och Kommissionen har befogenhet att för EU:s räkning låna pengar på de internationella kapitalmarknaderna. Det är väldigt ovanligt att medlemsländerna enas om sådan upplåning. Under pandemin kom länderna överens och då lånade Kommissionen för att hantera effekter av pandemin, samt bidra till investeringar i klimatomställning och ny teknik. Förra året kom medlemsländerna även överens om en viss upplåning för att skynda på uppbyggnaden av EU:s försvarsteknologi och industriella bas. Skälen är kriget i Ukraina och de tydliga hoten mot Europas säkerhet.

Det pågår diskussioner om nya egna medel i förhandlingarna om EU:s långtidsbudget för 2028–2034. Förslaget är intäkter från EU:s utsläppshandelssystem, koldioxidtullar för vissa importvaror, avgift för icke-insamlad el-avfall, egna medel från punktskatt på tobak och ett årligt engångsbidrag från stora företag som bedriver försäljning i EU. Totalt skulle det ge drygt 55 miljarder euro per år eller ungefär 580 miljarder svenska kronor. Tanken är att de ska bidra till finansiering av långsiktiga prioriteringar inom digitalisering, försvar och ren teknik. De ska också bidra till att återbetala skulden från återhämtningsprogrammet efter covidpandemin (NextGenerationEU). Detta är långt ifrån de summor som diskuteras i Draghi-rapporten.

Det är svårt för medlemsstaterna att komma överens om den gemensamma budgeten i synnerhet när det handlar om ökade egna medel till Kommissionen. Det finns spänningar mellan Kommissionen och medlemsstaterna där flera anser att Kommissionen har för stor makt. Mer resurser ses som en ökning av den makten. Det finns även spänningar mellan länder med starka respektive svaga statsfinanser där de med starka inte vill att till de med svaga statsfinanser ska få mer av de gemensamma resurserna.

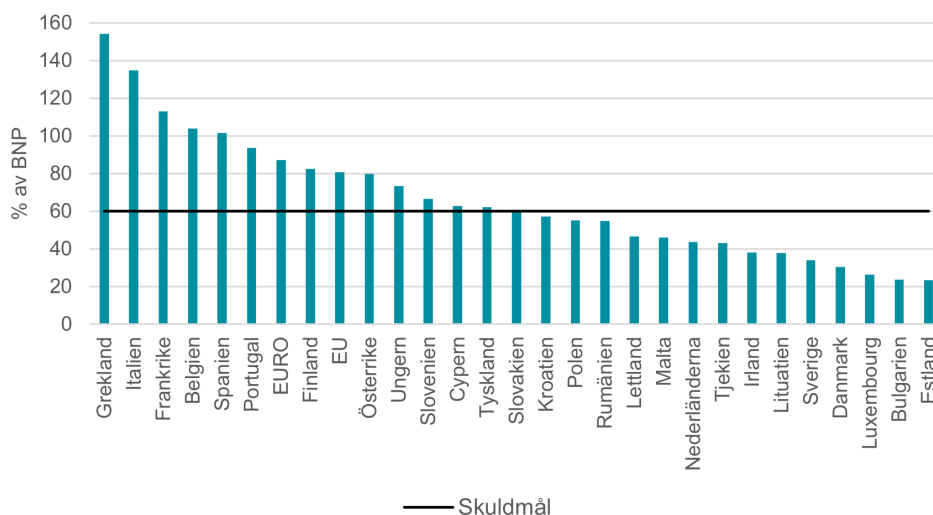

Det är svårt att kvantifiera de samhällsekonomiska intäkterna av en gemensam marknad med fri rörlighet mellan länder. Men sannolikt är det värdet avsevärt större än ett enskilt lands medlemsavgift. Ett perspektiv på det ges av Sveriges export till EU-länderna. Statistik från SCB visar att exporten 2024 uppgick till 1 120 miljarder kronor. Sveriges avgift var ungefär 4 procent av den summan.

Offentlig skuldsättning

När utgifter i offentlig sektor överstiger inkomster lånar ett land för att finansiera budgetunderskottet. Det finns många anledningar till att det blir ett underskott. Exempelvis kan det bero på att en regering har valt att driva viss verksamhet i offentlig

Figur 2 Total offentlig skuldsättning som andel av BNP 2024

Källa: [Eurostat](https://ec.europa.eu/eurostat) Det är euroländernas skuldmål som visas i figuren.

regi, bygga ut offentlig verksamhet eller investerat i tillväxtskapande insatser. Men det kan också bero på att en regering gynnar sina väljargrupper eller lägger pengar på politiska prestigeprojekt. När EU-länder med starka statsfinanser kritiserar de med sämre pekar de på att offentliga medel används på fel sätt och betonar att det måste skäras i de offentliga utgifterna.

Den offentliga skuldsättningen varierar mycket mellan länder. I Europa varierade den 2024 mellan drygt 150 procent i Grekland och 20 procent i Estland (figur 2). Den genomsnittliga skuldsättningen i euroländerna var ungefär 85 procent, vilket är nära euroländernas skuldmål på 80 procent av BNP. Sverige tillhör en grupp länder med lägst skuldsättning i Europa.

Enligt reglerna inom euroområdet ska euroländer som ligger över skuldmålet ha en strategi för att på sikt minska sin skuldsättning. Graden av genomförande varierar mellan länder, vilket visar att länder väljer att inte följa de finansiella reglerna för medlemskapet. Men det beror främst på att det är svårt att politiskt komma överens om att förändra i de offentliga utgifterna. I Frankrike har regeringen i flera år haft svårt att få igenom sin budget av just det skälet. Finland är ett land som har gått i den andra riktningen och fattat beslut om att skära i de offentliga utgifterna med målet att minska den offentliga skuldsättningen.

Det är svårt att fastställa vad som är en rimlig nivå på ett lands skuldsättning. I Sverige har de politiska partierna kommit överens om att skuldsättning inte bör överstiga 35 procent av BNP, vilket är avsevärt lägre än målet för euroländerna. Japans skuld är drygt 230 procent av BNP och USA:s är drygt 120 procent av BNP, vilket är i nivå med de mest skuldsatta länderna i Europa. Länder har olika förmåga att hantera skuldsättningen.

Hög skuldsättning medför att ett land lägger relativt mer av de offentliga utgifterna på räntebetalningar än ett land med lägre skuldsättning. Det kan göra att nödvändiga offentliga investeringar skjuts på framtiden. Det stora problemet är hur finansiella marknader bedömer landets tillväxtpotential och förmåga att betala av skulden. Marknaderna kan reagera kraftigare om ett högt skuldsatt land gör stora finanspolitiska satsningar i en lågkonjunktur än om ett land med lägre skuldsättning gör det. Det kan pressa upp räntor och tvinga fram snabba förändringar i samhällsekonomin.

Synen på EU:s budget påverkas av politiska skillnader mellan länder. Nationalistiska och populistiska rörelser har fått stort genomslag i många länder under 2000-talet och det finns politiska partier som tydligt ifrågasätter samarbetet. Populism riskerar också att öka de offentliga utgifterna Ryssland har på olika sätt stött dessa partier och länge verkat för att splittra samarbetet. Numera bidrar även den politiska ledningen i USA till denna splittring och stödjer öppna partier som har samma ideologiska hemvist som den nuvarande amerikanska presidenten. EU-samarbetets framtid står på spel.

Eurosamarbetet

Alla EU-länder är med i den ekonomiska och monetära unionen och tanken är att länderna ska ersätta den nationella valutan med euro. Av EU:s 27 länder är det 21 som har euro som den officiella valutan. Ett land måste uppfylla vissa ekonomiska och rättsliga krav för att ersätta den nationella valutan med euro. Tjeckien, Ungern, Polen, Rumänien och Sverige är de länder som ännu inte har övergått till euro. Danmark har förhandlat fram undantag och förväntas behålla sin nationella valuta. Enligt det särskilda protokollet om konvergenskriterierna ska medlemsländerna (förutom Danmark) införa den gemensamma valutan när fyra kriterier är uppfyllda.

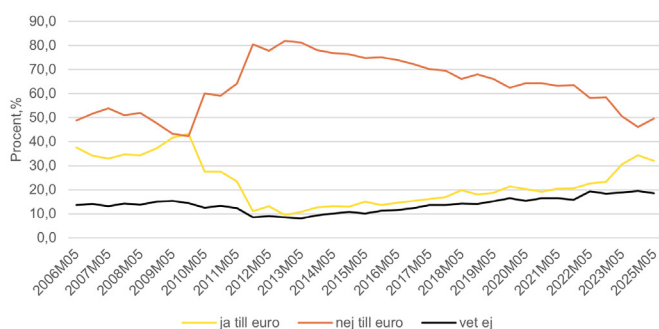
Det första kriteriet är låg och stabil inflation (högst 1,5 procentenheter över genomsnittet i de tre euro-länder med lägst inflation) och det andra kriteriet är sunda offentliga finanser (det årliga budgetunderskottet får inte överstiga 3 procent av BNP och offentliga bruttoskulden får inte överstiga 60 procent av BNP). Det tredje kriteriet är deltagande i växelkursmekanismen ERM II i minst två år utan att den nationella valutan devalveras i förhållande till euron och utan allvarliga spänningar. Det fjärde kriteriet är att den långfristiga nominella räntan inte får överstiga räntan i de tre euro-länderna

med lägst inflation med mer än 2 procentenheter. Det finns ingen tidsgräns för när kriterierna ska vara uppfyllda. Sverige uppfyller alla kriterierna utom det tredje och det beror på att Sverige har valt att inte ansluta sig till ERM II. I folkomröstningen 2003 röstade en majoritet av befolkningen nej till att gå över till euro. Det var en rådgivande omröstning, vilket innebär att en politisk majoritet skulle kunna fatta ett annat beslut. Riksdagen har den formella rätten att fatta beslut om euron.

Befolkningens inställning till euro

SCB har sedan 1990-talet frågat befolkningen hur de ser på euron. De ställer följande fråga: "om vi idag skulle ha folkomröstning om att ersätta kronan som valuta, skulle du då rösta Ja eller Nej till att införa euron som valuta i Sverige?" Figur 3 visar svaret på den frågan maj 2005-maj 2025.

Figur 3 Befolkningens inställning till euron 2006–2025

Källa: SCB partisympatiundersökningarna (PSU).

Fördelningen mellan de olika svarsalternativen var relativt stabil fram till 2011 då andelen som svarande nej ökade kraftigt till över 80 procent 2013. Det sammanfaller med en ekonomisk kris som slog hårt mot euro-länderna och även påverkade den svenska ekonomin. Sedan dess har andelen som är emot respektive för ett svenskt byte av valuta till euro trendmässigt fallit respektive ökat. Andelen som är för euro ökade i samband med den stigande inflationen 2022/2023. Under den perioden tappade samtidigt kronan i värde mot euron. Sedan slutet av 2024 har kronan stärkts mot euron.

Inställningen till en svensk övergång till euro är ungefär densamma i maj 2025 som före eurokrisen som började 2010. I maj 2025 var 32 procent för euro, 49,5 procent emot och 18,5 procent var osäkra. Det är inget starkt stöd för en övergång till euro.

Det finns flera studier som har granskat potentiella effekter för den svenska ekonomin

av att gå över till euro. En stor genomlysning gjordes 1996 året efter Sverige gick med i EU. Utredningens övergripande bedömning var att Sverige skulle sikta på att gå med, men vid ett senare tillfälle. Först behövde sysselsättningen stärkas och de offentliga finanserna förbättras, [SOU Calmforsrapporten 1996](#). Sedan dess har mycket förändrats. Sysselsättningsgraden i åldersgruppen 20–64 år bland de högsta i Europa och de offentliga finanserna starkare än i de flesta euro-länderna. Svensk ekonomi har också vuxit mer än euroländerna under 2000-talet.

I slutet av 2025 kom det en antologi med studier som belyste olika konsekvenser för svensk ekonomi av att införa euro, [Dags för euron?](#) Studierna går på djupet i vissa specifika frågor, men ger också en bred bild av tänkbara effekter av att byta valuta. Men det går inte att dra någon entydig slutsats av dessa analyser, eftersom slutsatsen beror på vilken vikt som läggs på olika argument och resultat.

I teorin är det enkelt att få fram resurser för att bygga ett starkare och mer konkurrenskraftigt Europa. Det är bara att öka medlemsstaternas avgift till EU för idag är det en relativt liten andel av ett lands totala budget. Men i praktiken är det svårt för få länder är villiga att finansiera andra länders utgifter eller ge Kommissionen mer ekonomisk makt.

Pandemin är ett exempel på en kris då medlemsstaterna lyckades komma överens om stora gemensamma satsningar. Den globala uppvärmningen, beroendet av fossila bränslen och kriget i Ukraina är starka skäl för nya gemensamma åtaganden. Den politiska utmaningen är stor när populism och nationalism präglar politiken i flera medlemsländer. Men det betyder att det är extra viktigt att kämpa hårt för EU:s grundläggande demokratiska principer och värden. Det kan bland annat kräva mer gemensamma tillväxtskapande satsningar som kommer många till del.

Lena Granqvist, samhällspolitisk chef
Håkan Regné, chefsekonom
April 2026

Saco, Sveriges akademikers centralorganisation, är den samlade organisationen för Sveriges akademiker. Vi är en partipolitiskt obunden facklig centralorganisation. Sacos 21 självständiga förbund företräder yrkes- och examensgrupper från hela arbetsmarknaden, inklusive egenföretagare. Något som förenar våra medlemsförbund är akademisk utbildning, kunskap, kompetens och yrkesstolthet. Sacoförbunden samlar omkring 986 000 akademiker och närmar sig miljonen. Som företrädare för Sveriges akademiker är det självklart för Saco att ständigt påverka kunskapsnivån i Sverige. Utbildning och forskning som ger kunskap är en investering för såväl samhället som individen och är en av de viktigaste faktorerna för tillväxt och utveckling av ett samhälle.

